

1

Obr. 1. *Rajhrad, benediktinské opatství, síl knihovny prof. Miloše Stehlíka. Foto: Roman Muselík, 2015.*

ci rekonstrukce dárce zabývá. Součástí knihovny bude i osobní archiv profesora Stehlíka, jeho manželky, historičky umění dr. Vlasty Kratinové (1920–2005) a jejího otce, brněnského univerzitního profesora psychologie Ferdinanda Kratiny (1885–1944).

Díky velkorysosti a neobyčejnému zaujetí Miloše Stehlíka by zde měl být vybudován jakýsi současný Gesamtkunst- (und Bibliothek-) werk, kde knihy a sbírka grafik budou doplněny výtvarnými díly a v určitém režimu zpřístupněny veřejnosti. Katalogizaci celého souboru zajišťují (po dohodě s Památkovým úřadem na Moravě, který spravuje historickou rajhradskou knihovnu) posluchači Katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením dr. Roberta Mečkovského a dr. Jany Opletové. Poděkování a úctu si zaslouží nejen velkorysý donátor, ale také otevřenost, vstřícnost a laskavý zájem rajhradské benediktinské komunity v čele s převorem P. Augustinem Gazdou a podpřevorem fra. Naumem Vraspírem.

Benediktinský klášter v Rajhradě byl přirozeně s knihami – jejich psaním, tiskem, zároveň také s jejich shromažďováním a uchováváním – spojen po celou dobu své více jak devítisetleté existence. Již vzpomínutá historická konventní knihovna, která vznikla na přelomu 18. a 19. století, dodnes uchovává největší klášterní sbírku knih na Moravě. Do jejího fondu patří i 14 rukopisů, které byly prokazatelně v majetku rajhradského kláštera již před rokem 1300.

Kontinuita rajhradské knihovny byla ohrožena sista- cí kláštera v dubnu 1950. I když se dr. Vladislavu Dokoupilovi podařilo zachovat celý fond v úplnosti a díky úsilí mnoha dalších bylo možné po roce 1989 prostoro- ry knihovny rekonstruovat, zůstává zde závažná meze- ra čtyř desetiletí, kdy knihovní fond nebyl doplňován.

Jakkoliv se toto opatství může pyšnit rukopisem zva- ným Martyrologium Adonis, jenž vznikl ve Francii po- čátkem 10. století a obsahuje glosy psané cyrilicí, ve zdejšímu katalogu schází produkce vydaná v druhé po- lovině 20. století. Velkorysý dar Miloše Stehlíka zajiš- tuje nejen jeho knižní sbírce další existenci v maximál- ní možné úplnosti, nýbrž je také důstojným pokusem o zaplnění této historicky vzniklé ciziny. Obdobně je tomu i se sochami a obrazy, které tyto nově otevřené prostory doplňují. I ony pocházejí z doby, kdy řeholní komunita nemohla být inspirátorem, mecenášem a objednavatelem uměleckých děl, tak jak tomu bylo po více jak devět století.

Slavnostní večer a benediktice nových prostor kni- hovny prof. Miloše Stehlíka v benediktinském opatství v Rajhradě byly pro všechny přítomné nejen milým se- tkáním s dlouholetým přítelem, inspirujícím učitelem a laskavým dárce, který krátce předtím oslavil své 92. narozeniny. Byly i hmatatelným důkazem toho, že i v dnešní době je možné vyplňovat zejména mezery, účin- ně podporovat obnovu památky, vytvářet krásné a smysluplné věci a také rozdávat naději.

-oms-

Popularizace mozaiky v České republice – projekt OPUS MUSIVUM: mozaika ve výtvarném umění

Česká mozaika se pyšní kořeny sahajícími až do stře- dověku. Mozaika s motivem Posledního soudu osaze- ná v 70. letech 14. století na jižním průčelí chrámu sv. Víta v Praze však po několik set let zůstala solité- rem, osamocenou vlašťovkou italského uměleckého vlivu bez přímých tuzemských předchůdců i nástupců. Zrod skutečně svěbytné české muzivní tradice přišel

1

Obr. 1. *Mezinárodní konference MosaiCONtempo, konaná 12. února 2016 v Italském institutu v Praze. Foto: Magdalena Kracík Štorkánová, 2016.*

až ve druhé polovině 19. století. Česká mozaiková tvorba od té doby urazila notný kus cesty nejen po stránce výtvarné a výrazové, ale i z hlediska materiálů a technologií.

V Čechách se zrodily originální techniky neštípané mozaiky, jako např. mačkaná mozaika z tzv. sintrova- ného skla nebo z bižuterních komponentů. Od 50. let 20. století byla ovšem mozaika často zneužívána k propagandistickým účelům komunistického režimu. Vznikala muzivní defilé pracujících lidu, portréty komu- nistických vůdců apod. Snad právě proto zůstává vztah české veřejnosti k mozaice dodnes spíše chlad- ný a leckdy podezřívavý. Situaci se snaží změnit spo- lek Art a Craft mozaika usilující o rehabilitaci muzivní- ho umění a záchranu ohrožených muzivních děl. Spolek vznikl v roce 2012 a již nyní pozvolna začíná sklízet plody své práce. Zaznamenáváme zvýšenou poptávku po mozaice nejen jako originální součásti vý- zdoby interiérů či exteriérů, ale roste i zájem o muziv- ní díla dávné i nedávné minulosti.

Vzrůstající zájem veřejnosti o mozaiku měl podpořit i rozsáhlý výstavní projekt Opus musivum: mozaika ve výtvarném umění. Páteř projektu tvořila stejnojmenná výstava ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy. Zahájena byla 19. listopadu 2015 a trvala do května tohoto roku. Výstava byla výsledkem desetileté, tak- řka detektivní práce výtvarnice a propagátorky mozai- ky Magdaleny Kracík Štorkánové a jejích kolegů, ze- jména Jany Fořtové Torňošové. Výstava zachycovala vývoj české mozaiky v kontextu evropské tvorby. Před- stavilo se zde přibližně 100 děl ze 40 institucí z celé Evropy. Záměrem tvůrců bylo otevřít české mozaice nové perspektivy tak, aby byla důstojným partnerem

takových kulturních fenoménů, jako je např. italské mozaikářství.

K výstavě proběhly ještě dvě doprovodné akce na půdě Italského kulturního institutu v Praze. Obě se uskutečnily pod záštitou Velvyslanectví Itálie v ČR, Italského kulturního institutu, Velvyslanectví Spolkové republiky Německo a Akademie výtvarných umění v Praze. Dne 12. 2. 2016 proběhlo odborné mezinárodní sympozium MosaiconTempo s podtitulem „Od ravennských mozaik po současné“ věnované historii a restaurování muzivních děl. Na sympoziu vystoupilo třináct přednášejících z Itálie, Španělska, Polska, Německa, Rakouska a České republiky. Pokud je nám známo, v České republice šlo o první mezinárodní odbornou akci věnovanou výhradně mozaice. Na konferenci navázala vernisáž výstavy Raně křesťanské mozaiky z Ravenny se sekci věnovanou současné muzivní tvorbě, která byla v Italském kulturním institutu k vidění až do konce května 2016. Výstava replik ravennských mozaik byla dovezena díky spolupráci organizátorů s Městským úřadem v Ravenně. V sekci věnované moderním mozaikám vystavovali umělci z celé Evropy – Julie Smith (Velká Británie), Marilene Rusier (Francie), Marilu Palmieri (Itálie), Harriet Backer (Norsko), Tatjana Dubovskaja (Bělorusko), Šárka Hejnová, Pavlína Černochová, Magdalena Kracík Štorkánová, Lenka Svobodová, Klaudie Debnárová, Pavel Baxa, Zdeněk Dudek, Veronika Richterová, Jan Jenq, Enzo Tinarelli (Itálie), Anna Dyroff (SRN), Klaus-Peter Dyroff (SRN), Anna Storch, Gerhard Storch a Malu Storch (Rakousko), Alessandro Lugari (Itálie), Silvia Colizzi (Itálie), Jelena Kuzněcova (Rusko), Julija Kazurova (Rusko). Vystavením klasických raně křesťanských děl (byť „jen“ jejich dokonalých replik) v jednom prostoru s díly současnými došlo k unikátnímu propojení dávné tradice a současných mnohdy inovativních přístupů k mozaice. Na první pohled je jasné, že dnešní autoři z raně křesťanských vzorů vycházejí a hluboce je ctí, což jim ale nebrání zapojit vlastní umělecké cítění a invenci.

Věříme, že projekt Opus musivum ve svém důsledku povede ke zvýšení popularity této krásné umělecké techniky.

Magdalena KRACÍK ŠTORKÁNOVÁ

Z činnosti Metodického centra zahradní kultury v Kroměříži

Kroměříž tradičně poutá zájem tisíců milovníků zahradního umění a díky pořádání řady odborných akcí také profesionály z tohoto oboru. Od prvního ledna 2015 zde oficiálně zahájilo činnost Metodické centrum zahradní kultury. Na základě Rozhodnutí generální ředitelky č. IX/2014/NPÚ se stalo součástí územního odborného pracoviště NPÚ v Kroměříži. Jeho vznik je nejen reakcí na vzrůstající zájem o zkvalitnění péče o tento specifický segment památkového fondu, ale také vyústěním projektu Národní centrum zahradní kultury v Kroměříži, v jehož realizační fázi, finančně podpořené Evropskou unií v rámci IOP, byla provedena vzorová památková obnova kroměřížského zámeckého areálu, především Květné zahrady.

Metodické centrum v roce jedna

Centrum s celorepublikovou působností fyzicky sídlí ve vstupním objektu obnovené Květné zahrady, kde má k dispozici kancelář, edukační místnosti a přednáškový sál. Jeho tým je složen ze dvou specialistů na problematiku památek zahradního umění a dvou lektorů. To umožňuje jak provádět odbornou činnost, tak její výsledky srozumitelně zprostředkovávat širokému spektru cílových skupin z řad laické i odborné veřejnosti. Pro komunikaci centrum využívá nejen osobní kontakt, ale pravidelně aktualizuje webové stránky www.nczk.cz a facebook.

Kromě zajištění agendy památek zahradního umění a monitoringu památky zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO ve Zlínském kraji se pracovníci centra snaží napomáhat majitelům a správcům při řešení problematiky péče o památky zahradního umění. Jsou poskytovány individuální konzultace, vydávány odborné metodiky, pořádány přednášky, konference i pracovní semináře.

V roce 2015 bylo zpracováno sedm odborných metodik, jejichž elektronické verze jsou k dispozici na webových stránkách centra. Díky finanční podpoře ministerstva kultury, respektive jeho programu Podpora pro památky UNESCO, proběhla ve dnech 18. a 19. června 2015 odborná konference „NOVÉ VE STARÉM – Historické zahrady Kroměříž 2015“. Zaznělo zde čtrnáct přednášek, přičemž elektronická verze sborníku je opět přístupná na webových stránkách centra. Především zaměstnancům NPÚ fyzicky pečujícím o památky zahradního umění pak byly určeny dva praktické semináře zaměřené na problematiku využití cibulovin v památkách zahradního umění a na zásady řezu stromů a keřů. Jako přednášející se zaměstnanci centra zúčastnili dalších osmi odborných konferencí a seminářů. Podíleli se také na vědeckovýzkumné činnosti NPÚ.

Na jaře 2015 byl zahájen cyklus populárně-naučných přednášek „Zahradní kultura v souvislostech“, které se

uskutečňují v přednáškovém sále Květné zahrady vždy první čtvrtek příslušného měsíce. Témata jako „Tulipán vzácný klenot jara“, „Odkrývání minulosti – zahradní archeologie“, „Krajinářské parky v Německu“, „Schloss Hof – Znovuvzkříšený sen“, „Kroměřížský zámecký areál v kontextu evropské umělecké a intelektuální diskuze“ a další jsou realizována v úzké spolupráci s odborníky z Muzea umění Olomouc. Přednáškový cyklus pokračuje i v roce 2016. Na pozvání dalších organizací a institucí z celé republiky byla prostřednictvím populárně naučných přednášek představována unikátní obnova Květné zahrady v Kroměříži a další témata z oboru zahradní kultury širokému spektru zájemců. Zájem se těšily také pravidelné prohlídky kroměřížských zahrad obohacené o výklad erudovaného průvodce v českém či anglickém jazyce.

Významnou cílovou skupinou aktivit metodického centra jsou školní kolektivy od mateřských a základních škol po žáky středních odborných škol zahradnických oborů. Pro každou z těchto specifických skupin jsou připraveny speciální edukační programy realizované nejen v Kroměřížských zahradách. Kladou si za cíl představit srozumitelnou a atraktivní formou zahradní kulturu mladé generaci. Není zapomináno ani na návštěvníky zahrad se specifickými potřebami. Novinkou závěru návštěvnické sezóny 2015 byl průvodce pro neslyšící, který je k dispozici buď v tištěné verzi, ale především ve znakové řeči v tabletu. Projekt opět finančně podpořilo ministerstvo kultury. Kompletní aktuální nabídku aktivit centra směrem k laické veřejnosti lze nalézt na webových stránkách. Toto portfolio je neustále rozšiřováno a inovováno. Lektori centra pomáhají s přípravou podobných druhů aktivit i majitelům a správcům dalších památek zahradního umění dle jejich zájmu.

Uvedený výčet představuje pouze dílčí část aktivit centra, kterých se v loňském roce zúčastnilo přes 16 000 zájemců od nás i ze zahraničí.

Rok 2015 byl pro Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži rokem jedna. Z jeho průběhu jsou nyní čerpány zkušenosti pro zkvalitnění další práce, navazují se partnerství s domácími i zahraničními institucemi a hledají se cesty, jak centrum co nejvíce přiblížit potřebám každodenní praxe péče o památky zahradního umění.

Metodické centrum v roce dva

Letos Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži zahájilo druhý rok své činnosti. V prvních měsících roku 2016 plynule navázalo na schéma aktivit realizované v předcházejícím roce. Pokračuje úspěšný přednáškový cyklus *Zahradní kultura v souvislostech*, který byl v prvním pololetí roku 2016 realizován v úzké spolupráci s Muzeem umění Olomouc, respektive s Arcidiecézním muzeem Kroměříž. Jeho pracovníci byli autory většiny přednášek. Přednášky se již tradičně konají vždy první čtvrtek daného měsíce v 17 hodin a nabídl